

เรื่องศาสนา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เราจะเอานี้ก่อน เพราะว่าให้หู ตาสว่างก่อน จะได้ฟังชัดๆ ใจ

ถาม : การปฏิสนธิจิตที่อยู่ในครรภ์ของมารดา จิตนี้รับรู้เต็มตั้งแต่ปฏิสนธิใช้ไหม? แล้วติดตัวมาจนโตใช้ไหม? (นี่พูดถึงปฏิสนธินะ)

ตอบ : ปฏิสนธิจิต เวลาลงในครรภ์ เพราะเวลาเขาทำกิฟต์ ถ้าพูดถึงเขาทำ บางที่เขาทำแล้วมันไม่ประสบความสำเร็จเพราะอะไร? แล้วถ้าประสบความสำเร็จเป็นเพราะอะไร? ฉะนั้น เวลาพ่อแม่มีเพศสัมพันธ์ ถ้าพ่อแม่มีเพศสัมพันธ์ ลูกก็ต้องเกิดโดยธรรมชาติของมันสิ ทำไมบางคนเป็นหมันล่ะ? คนเป็นหมันทำไมลูกไม่เกิด? เพราะอะไร? เพราะมันไม่มีปฏิสนธิจิตลง

ถ้าปฏิสนธิจิต การกำเนิด ๔ ที่พระพุทธเจ้าพูดไว้การกำเนิด ๔ ถ้าการกำเนิดนะ กำเนิด ๔ เห็นไหม เกิดในไข่ เกิดในน้ำคร่ำ เกิดในครรภ์ เกิดในโอปปาติกะ โอปปาติกะนี้เทวดาเกิดไม่ต้องอาศัยอะไรเลย อาศัยบุญกรรมพับไปเลย แต่เวลาเราเกิดเป็นมนุษย์ที่ว่างลงในครรภ์ จิตมันสมบูรณ์มาตลอด แต่ด้วยสิ่งที่ว่ามันธรรมชาติของการเกิดในครรภ์ ๕ เดือน การเกิดในครรภ์ ๕ เดือน ธรรมชาติของเขารู้ได้แค่นั้น

ถ้าธรรมชาติรู้ได้แค่นั้น ทีนี้เรามาคิดถึง นี่เวลาเราคิด เราคิดกันเองว่าในปัจจุบันนี้เราเป็นอย่างไร ถ้าเราอยู่ในครรภ์เราต้องรู้อย่างนี้ ถ้ารู้อย่างนี้บ๊อบบี้ก็จะต้องรู้ของมันโดยธรรมชาติของมัน ทีนี้โดยธรรมชาติของมัน นี่ไงในทางจิตวิทยา เห็นไหม นี่เป็นไปตามวัย วัยนี้มันครอบไว้ วัยของเด็ก วัยของผู้ใหญ่ วัยของผู้ราตรียาวนาน นี่มันเป็นไปตามวัย ถ้าเป็นไปตามวัย นี่เป็นไปตามวัยเพราะว่ามันได้ฝึกมา แล้วถึงที่สุดแล้วมันก็ต้อง

พลัดพรากไป เวลาตายนะจิตนี้ออกจากร่างไป แล้วร่างกายก็เหลือไว้แต่เวลาพระอรหันต์ตายล่ะ?

เวลาพระอรหันต์ตาย กับปุถุชนตายแตกต่างกัน เวลาพระอรหันต์ตาย เพราะพระอรหันต์ฆ่ากิเลส ฆ่ากิเลสคือสังโยชน์ที่มันร้อยรัด ร้อยรัดระหว่างความรู้สึกนึกคิดกับจิตที่ผูกพันกัน ถ้ามันขาดแล้วมันไม่มีสิ่งร้อยรัด ถ้ามีสิ่งร้อยรัดบีบ พลังงานนั้น นี่ถ้าธรรมชาติ ธรรมชาติ เขาบอกว่าจิตปฏิสนธิ จิตปฏิสนธิ จิตอย่างไร? จิต ที่ไหนมีจิต ที่นั่นมีภพ มีจิตมีสถานที่ มีเจ้าของ มีผู้รับรู้ แต่ถ้าทำลายจิตแล้ว ทำลายจิตแล้วแล้วมันเหลืออะไร? มันเหลืออะไร?

นี่พูดถึงว่าปฏิสนธิจิตไป เพราะเขาถามว่า ถ้าเด็กนี้ เวลาถ้าจิตมันรับรู้ตั้งแต่ในครรภ์ ในครรภ์มันเป็นน้ำมันใส น้ำมันข้น กลายเป็นปัญญาจะเป็นเนื้อ เป็นหนัง เป็นต่อม เป็นแขน เป็นค่อมแล้วยื่นออกไป ฉะนั้น ไอ้อย่างนี้มันรู้ในระดับนั้นไป แต่รู้อย่างนั้นรู้ไม่ได้ รู้แบบเรานี้ไม่ได้ เพราะอยู่ในครรภ์ ทางวิทยาศาสตร์ เวลาคนท้องให้ลูกฟังเพลงไป เพื่อให้สุขภาพจิตดี

นี่วิทยาศาสตร์คิดได้เท่านี้ วิทยาศาสตร์คิดได้สภาวะแวดล้อม คนเราจะอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี จะเป็นคนที่ดี สภาวะแวดล้อมที่ไม่สมบูรณ์ ที่ไม่ดี จะทำให้เด็กไม่ดี วิทยาศาสตร์คิดได้แค่นี้ แต่ถ้าเป็นธรรมนะ กรรมเก่า กรรมใหม่ กรรมที่มันมีแต่อดีต กรรมมันฝังใจมา อชาติศัตรูเวลาเกิดนะ เวลาคลอดออกมา อาวุธในพระราชวังแสงแวววาวหมดเลย มันเกิดความประหลาด พอเกิดความประหลาดเขาก็ประชุมพราหมณ์ประชุมพราหมณ์ว่าคนนี่เกิดมามีสิ่งใดกับแวนแคว้นของตัว

พราหมณ์นี้ทายแล้วว่าลูกนี่เกิดมาจะฆ่าพ่อ เขาบอกว่าให้ฆ่าลูกทิ้ง ทีนี้พระเจ้าพิมพิสารทำไม่ได้ พอทำไม่ได้ก็จะเลี้ยงดูในสภาวะแวดล้อมที่ดีมากๆ ตั้งชื่อว่า “อชาติศัตรูไม่เป็นศัตรูกับใคร” อชาติศัตรู เป็นคนดีมาก แล้วเลี้ยงในสภาวะแวดล้อมที่ดีมากๆ นี่แก้เคล็ดใจ แก้เคล็ด นี่สภาวะแวดล้อมที่ดี ทีนี้ด้วยกรรมเก่า พอกรรมเก่า เห็นใหม่ กรรมที่มันสะสมมานั้นแหละ เวลาโตขึ้นมาๆ ก็เป็นคนดี เป็นคนดีเพราะว่าเลี้ยงมาอย่างดี สภาวะแวดล้อมที่ดี แต่ถึงที่สุดแล้วเวรกรรมมันให้ผลหมดนะ เวรกรรมให้ผล

ตอบ : ถ้าบอกว่ารับรู้ เขาเป็นผู้ใหญ่ตั้งแต่ในท้องหรือ? เขาก็เป็นเด็กในท้อง เขาก็รับรู้ได้ในสภาวะแบบนั้น ในสภาวะของทารก แล้วพอเขาโตขึ้นมาในครรภ์ ๕ เดือน ๕ เดือนนั้นเขารับรู้ของเขาได้ขนาดนั้น แล้วเวลากลับมาแล้ว คุณเด็กที่ไร้เดียงสาเราต้องดูแลอย่างดีเลย เป็นไปตามวัยไง แต่อภิปาบุตร พระพุทธเจ้าเกิดที่สวนลุม เห็นไหม เด็กเกิดมาเดินได้ ๗ ก้าวมันเป็นไปได้อย่างไร? เด็กเกิดเดี๋ยวนั้นแล้วเดินได้ ๗ ก้าวมันเป็นไปได้ได้อย่างไร? บารมีธรรมนะ นี่เรื่องนี้มันมี

ฉะนั้น ปัญหาที่เขาถามมา เพราะถามนี้ เรารู้ว่าถามนี้เป็นวิทยาศาสตร์ แล้วถ้าตอบเป็นวิทยาศาสตร์นะ วิทยาศาสตร์ไม่ใช่ธรรมะ ธรรมะเหนือวิทยาศาสตร์มาก พุทธศาสตร์เหนือวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้ สสาร พิสูจน์ได้เรื่องวัตถุ แต่พิสูจน์เรื่องจิต เรื่องนามธรรมไม่ได้ แต่เวลาพูดถึงธรรมะก็ต้องอิงวิทยาศาสตร์ เพราะมันเป็นนามธรรม ต้องอิงวิทยาศาสตร์ ฉะนั้น อิงวิทยาศาสตร์แล้วมันถึงจะเป็นตามจริงนั้น

ฉะนั้น เรื่องที่ว่า เห็นไหม

ถาม : การปฏิสนธิจิตที่อยู่ในครรภ์ของมารดา จิตนี้จะรับรู้ตั้งแต่ปฏิสนธิใช้ไหม? แล้วติดตัวมาจนโตใช้ไหม?

ตอบ : คำว่าติดตัวมาจนโตนี้ไม่ใช่ มันเป็นอย่างนั้นเลย จิตหนึ่งเกิดในสถานะเป็นอย่างนั้นตลอด ปัจจุบันตลอดไง เขาก็เป็นจิตตั้งแต่เด็กนั่นแหละเขาโตมา อย่างเช่นในปัจจุบันนี้เป็นนาย ก. เวลานาย ก. ตายแล้วไปเกิดเป็นนาย ข. จิตนาย ก. อยู่ไหน? แล้วจิตนาย ข. กับนาย ก. เป็นอันเดียวกันหรือเปล่า?

ทีนี้บางคนเขาสอนอย่างนี้ไง บอกว่ามันเป็นเหมือนต้นกล้วย ต้นกล้วยเวลาเกิดแล้ว ต้นกล้วยมันแตกหน่อใหม่ ว่าจิตแตกหน่อใหม่ ไม่ใช่ ทีนี้บอกว่ามันเป็นจิตนั้น มันเป็นจิตนั้น

อันนี้ปัญหามันเยอะมาก นี่พูดถึงจิตนี้ก่อนนะ แล้วจะมาเรื่องนี้

ถาม : วิธีปล่อยวางจิตจากความสงบ ในจิตที่มีความรู้คาดหวัง มีค้นหาแฝงมาอยู่ทำอย่างไรคะ?

ตอบ : กรณีอย่างนี้ เวลาเราศึกษานะ ศึกษาทางปริยัติ ปริยัตินี้มันก็เป็น การศึกษา สุตมยปัญญาคือการศึกษ พอศึกษามันเป็นวิชาการทั้งหมด ทีนี้เวลาปฏิบัติ หน้าที่งาน เวลาไปหน้าที่งานมันจะมีอุปสรรค มันจะมีสิ่งกีดขวาง การทำงานหน้าที่งานมันจะมีอุปสรรคไปหมดเลย ฉะนั้น การปล่อยจิตว่าง ถ้าเราศึกษาปริยัติมา มันก็เป็น วิทยาศาสตร์ มันเป็นทฤษฎีหมดเลย นี่ทำจิตให้สงบ พอจิตสงบแล้วก็วิปัสสนา ใช้ปัญญา วิปัสสนาฆ่ามัน พอฆ่ามันเสร็จ ทำลายแล้วมันก็ว่าง ว่างจริง

หลวงตาบอกว่า “ว่างข้างนอก ไม่ว่างข้างใน” ว่างข้างนอก เห็นไหม เรา กำหนดให้ความรู้สึกว่าว่างหมดเลย เราปล่อยวางหมดเลย แต่เวลาพระพุทธเจ้าสอนนะ

“เธอจงมอง โลกนี้เป็นความว่าง แล้วกลับมาถอนอึดตามทฤษฎีเพราะผู้รู้ว่าง”

ทุกคนบอกว่าว่างๆ ว่างหมดเลย แต่ตัวทั้งตัวนี้ขวางมันอยู่เลย อ้าว ว่างๆ หันไป ไหนก็ว่าง แต่ไอ้คนที่เห็นว่างมันยังยืนขวางตลอดเลย ให้กลับมาถอนอึดตามทฤษฎีตัวนี้ ให้กลับมาถอนไอ้ผู้รู้ว่าง ถ้าถอนผู้รู้ว่างได้จริง มันจะว่างจริง แล้วถ้าถอนไอ้ผู้รู้ว่างมันอยู่ไหนล่ะ? นี่ก็ย้อนกลับมาคำถามไง

ถาม : นี้วิธีการปล่อยจิตว่าง ถ้าจิตมันสงบแล้วเราจะทำอย่างไร?

ตอบ : พุดแล้วนะ พุดทางทฤษฎีทุกคนพุดได้หมด ทางการศึกษา เห็นไหม คุณจบปริญญาตรีทั้งหมดเลย จบปริญญามาด้วยกันทั้งหมดเลย คนทำงานมีเชาวน์ปัญญาทำงาน เก่งมาก บางคนจบปริญญาตรีมานะหัวทกกันขวิดทำอะไรไม่ถูก ทำอะไรทำไม่ได้ จบมาเหมือนกัน เรียนมาเหมือนกัน รู้มาเหมือนกัน แต่ทำไมทำไม่ได้?

อันนี้ก็เหมือนกัน มันจะว่างได้จริงมันต้องรู้จริง เห็นจริง คือมันจับได้ไง ปริยัติ คือการศึกษา ศึกษามาแล้วถ้าปฏิบัติได้จริง ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ถ้าปฏิบัติ การปฏิบัติคือ การจับต้องแล้วใคร่ครวญ ทำให้มันว่างได้จริง ขยำมันจนว่าง นี่เวลาเกิดไตรลักษณ์มัน เกิดอยู่ แล้วมันย่อยสลายต่อหน้า แล้วผู้รู้มันเห็นสลายต่อหน้า มันช็อก มันช็อกแล้วช็อก เล่า ช็อกทีเดียวไม่จบนะ พิจารณาแล้วปล่อยวางไม่ใช่ เพราะนี่ตักทักพานมันชั่วคราว นะ การปล่อยวางนี่ชั่วคราว นี่เวลาจิตเราดีๆ เราพิจารณาดีๆ เราปล่อยวางโล่งโล่งหมดเลย วัน ๒ วันคิดอีกแล้ว วัน ๒ วันมันมาอีกแล้ว มันขาด มันปล่อยวางชั่วคราว

ฉะนั้น คำว่าทำอะไร? ทำอย่างไร นี่พอทำเราก็แบบว่าทำงานให้เสร็จก็เสร็จใช้ไหม? อย่างเช่นเขาล้างถ้วย ล้างจานเสร็จแล้ว เขาเก็บใส่ตู้เสร็จแล้ว เสร็จ นี่เสร็จแล้ว แล้วพุงนี้กินไหมล่ะ? ล้างทุกวันนะ นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่มีมันจบแล้วนี่มันเสร็จ แต่เรายังดำรงชีพต่อไป ก็เลสมันปล่อยวางชั่วคราวนี่มันยังมีของมันอยู่ เดียวมันมา เดียวมันมาแล้วเวลาปฏิบัตินะ เวลาจิตเสื่อมแล้วพยายามเอาขึ้นมาเนี่ยยากมาก แต่ถ้าจิตเราคืออยู่แล้วเราใคร่ครวญของเรา แล้วเราทำของเราไปเรื่อยๆ มันจะเป็นของเรา

นี่เขาบอกทำอะไร? เห็นไหม ทำอย่างไร ถ้าทำอย่างนี้ปีมันก็มี เรามีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ท่านมีประสบการณ์ ท่านจะรู้เลยว่า อย่างเช่นขึ้นบันไดนี้ ๑ ๒ ๓ ๔ ก้าวขึ้นมาเลขบันไดจะเป็นอย่างนั้น จิตมันจะพัฒนาของมัน โสคาบัน สกิทากามี อนาคามี เป็นอื่นไปไม่ได้ อริยสัจมีหนึ่งเดียว มีหนึ่งเดียวเท่านั้น ถ้าขึ้นมาเนี่ยมันต้องมาเป็นอย่างนี้ เป็นอย่างอื่นไปไม่ได้เลย ถ้าเป็นอย่างอื่นนะต้องผิดคนหนึ่ง ต้องผิดคนหนึ่ง อาจารย์กับลูกศิษย์ต้องผิดเด็ดขาด ต้องผิดคนหนึ่ง ฉะนั้น ถ้ามันเหมือนกัน นี่ครูบาอาจารย์ผ่านมาแล้ว ตรงนี้เป็นประโยชน์กับเรา นี่พูดถึง “ทำอะไร” นะ

ข้อต่อไป

ถาม : จิตสงบแล้วให้ใช้ปัญญาต่อ ใช้ปัญญาพิจารณาทำอย่างไร? กราบนมัสการ

ตอบ : จิตสงบแล้วนะ จิตสงบ ถ้าคำว่าจิตสงบ เมื่อก่อนเราจะบอกว่าต้องจิตสงบ ถ้าจิตไม่สงบ เวลาใช้ปัญญาแล้วมันจะเป็นโลกียปัญญา ปัญญาแบบโลก

ปัญญาโลกหมายถึงว่ามันเกิดจากภวสวะ เกิดจากภพ เกิดจากความรู้สึกรู้สึกของเรา ความรู้สึกนึกคิด ความรู้สึกของเราแล้วเกิดความคิด ความรู้สึกอันนี้เป็นอวิชชา อวิชชานี้คิดไปมันก็คิดเจือปน เห็นไหม ที่ว่าเจือปนไปด้วยตัณหา ทีนี้พอเราทำความสงบ ความสงบนี้จิตมันสงบลง พอสงบลง เวลามันออกมามันออกมาโดยพลังงานสัจจะที่มันเป็นจริง เป็นจริงมันถึงจะเป็นมรรค ถ้ามันเป็นมรรคนะ จิตสงบแล้ว เวลาจิตมันสงบ เขาบอกว่า

“แล้วเมื่อไหร่จิตสงบล่ะ? ทำไมต้องจิตสงบแล้วค่อยใช้ปัญญา?”

ฉะนั้น เราก็ถือว่าเราอยากได้ของจริงใช่ไหม? เราก็พยายามทำจิตให้สงบ พอทำจิตสงบมันทำเพียวๆ ทำจิตสงบอย่างเดียว ทีนี้จิตสงบ เห็นไหม จิตสงบ ถือศีลก็ต้องมีปัญหา ทำทานก็ต้องมีปัญหา เราทำอะไรก็ต้องมีปัญหา เพราะปัญหาแยกแยะว่าควรทำอย่างไร ควรทำอย่างไร ฉะนั้น เวลาจิตสงบแล้วมันฝึกใช้ปัญญาได้ ปัญญาที่เป็นโลกีย์ ปัญญาที่แหะ แต่ปัญญานี้มันทำให้เราทำความสงบของใจได้ง่ายขึ้น ทำความสงบของใจใช่ไหม? จิตมันมีความชำนาญ คนชำนาญการแล้วทำอะไรได้ง่ายขึ้น

การใช้ปัญญาอย่างนี้ เราจะรู้ว่ามันเป็นปัญญาแบบโลกก็ต้องใช้ ฝึกหัดเริ่มต้นจากนี้ไง ฝึกหัดเริ่มต้นจากโลก ฝึกหัดเริ่มต้นจากเรา ถ้าเริ่มต้นจากเรา เริ่มต้นจากเรามันมีกิเลสอยู่ที่ใคร่ครวญมันไป พอมันปล่อยวางเข้าๆ มันก็เป็นสัมมาสมาธิ แต่พอมันไปจับโดยที่จิตมันเป็นสากล จิตที่มันไม่มีสมุทัยเจือปนเข้ามา ที่ว่าสัมมาสมาธิของท่านมันมีสมุทัยเจือปนเข้ามา นี่เวลาพิจารณาไปมันก็มีความเจือปนของกิเลสเข้าไปด้วย พอจิตมันสงบจริงๆ มันไม่มีความเจือปน พอมันจับมันเป็นสัจจะ สัจจะคือมันเป็นมรรค เป็นมรรค ๘ พอมรรค ๘ พอมันจับบีบ พอมันจับได้ กาย เวทนา จิต ธรรม ตามความเป็นจริง มันสะเทือนนะ

แบงก์เวลาเขาพิมพ์ออกมา แบงก์จริงก็มี แบงก์ปลอมก็มี นี่เราใช้แต่แบงก์จริง แบงก์จริงเรารู้ได้ว่าแบงก์จริง แล้วแบงก์ปลอมมาล่ะ? นี่เรามีแต่ของปลอมๆ เราใช้แต่ของปลอมอยู่ พอมาเจอของจริงนี่มันแตกต่าง ความคิดที่มันเป็นความจริงจิตมันรู้ ถ้ามันจับความจริงนะมันสะเทือน สะเทือนเพราะมันสะเทือนอะไร? ธรรมดาของคนเราอยู่ใต้อำนาจของกิเลส แต่พอจิตมันสงบแล้ว พอจิตสงบแล้วมันจับกาย เวทนา จิต ธรรม โดยความเป็นจริงมันสะเทือนกิเลส อย่างเช่นเราอยู่ปกติของเรา เราว่าเราทำถูกต้องทุกคน แต่ถ้าวันไหนเราสำนึกว่า อืม ทำมาเนี่ยผิดตลอดเลย เราสะเทือนใจไหม?

จิตถ้ามันรู้ของมัน พอมันรู้ว่าสิ่งที่เราทำมาเนี่ยมันไม่ถูกต้อง มันสะเทือนใจมาก มันพิจารณา ใช้ปัญญาพิจารณาเรื่อยๆ ใจ พอมันเจอความจริงเข้ามันรู้ว่าอันนั้นไม่จริง เพราะเราต้องรู้ว่าอะไรจริงกับไม่จริง ถ้าเราไม่รู้ว่าอะไรจริง อะไรไม่จริง เราจะแยกได้ อย่างไม่ว่าอันไหนจริง อันไหนไม่จริง นี่ใจพอมันเจอความจริงเข้า เอ๊ะ ที่ทำมาเนี่ยมันไม่จริงเลยนี่นา พอไม่จริงบีบมันก็จะพลิกมาอันที่จริง

นี่พูดถึงว่า

ถาม : จิตสงบแล้วใช้ปัญญาต่อ ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างไร?

ตอบ : จะใช้ปัญญาพิจารณาอย่างไร ใช้ปัญญาพิจารณามันก็อยู่ที่บัว ๔ เหล่า คนที่มีบุญวาสนา คนที่มีบุญวาสนาคือมันทำงานง่าย คนที่มีวาสนานะ ปฏิบัติแล้วมันจะปลอดโปร่ง มันจะโล่งโล่ง คนที่ไม่ค่อยมีวาสนานะมันก็มีอุปสรรคปานกลาง คนที่ทำวาสนามาคำต้อชนะ ปฏิบัติไปนี่ล้มลุกคลุกคลาน กระเสือกกระสน ทุกข้ออย่างไรก็ตาม มันอยู่ที่ต้นทุนไง ต้นทุนอันนี้มันทำให้จิตของคน ความคิดของคนแตกต่างกัน

นี่ในธรรมะเป็นแบบนี้ มันถึงไม่เป็นวิทยาศาสตร์ไง ถ้าเป็นวิทยาศาสตร์นะ สิทธิ เสรีภาพ ยกมือๆ หนึ่งคนเท่ากับหนึ่งคะแนนเสียง จริงหรือ? หัวหน้านั้นไม่ให้ยก ยกได้ไหม? เขาสั่งไม่ให้ยก ยกหรือเปล่า? นี่ในเวลาคิดคิดอย่างนั้น แต่ถ้าเป็นธรรมมันจะเป็นแบบนี้ มันเป็นธรรมมันเป็นโดยข้อเท็จจริง คือเราทุกข์เอง เราทุกข์เอง เราสุขเอง เราได้ของเราเอง เราต้องทำของเราเอง

ถาม : นี่เราพิจารณาอย่างไร?

ตอบ : พิจารณาโดยหลักที่ศึกษามาถูกต้องแล้วแหละ แต่แต่มันพิจารณาไปมันอยู่ที่วาสนาของคน ถ้าคนทำได้มันจะเป็นความจริง แล้วมันจะเห็นจริงได้ง่าย แต่ถ้าคนที่เห็นจริงไม่ได้เราก็พยายามทำของเรา ฉะนั้น เราพูดบ่อย คนปฏิบัติอย่าไปเทียบวาสนากัน ถ้าเขาพิจารณาแล้ว เขาทำได้นะสาธุ เราก็อยากทำให้ได้เหมือนกัน ทำไมเขาทำได้ ทำไมเราทำไม่ได้? มันจะใช้จำนวนเลขมานับกันไง จะทำให้เหมือนกันๆ

ไม่ใช่ ใครทำได้สาธุ โอ้ เก่งนะทำได้ บอกบ้างนะ ช่วยแนะนำบ้าง แต่ของเราเราก็ทำของเราไป อย่าไปน้อยเนื้อต่ำใจ เขาทำของเขาเราพยายามทำของเรา ถ้าได้แล้วมันจะเป็นความจริงเหมือนกัน

ถาม : บางทีก็เกิดคำถามว่า ตามรู้แล้ว รู้ร่างกายแล้ว แล้วจากนั้นทำอย่างไรต่อ? หรือก็แค่ตามรู้ไปเฉยๆ ละ

ตอบ : อันนี้มันเป็นทีว่าเป็นวิทยาศาสตร์ ถ้าเป็นวิทยาศาสตร์ เราบอกว่าเป็นวิทยาศาสตร์ ถ้าให้เราพูดได้เต็มปากนะเขาเรียกว่า “เป็นโลก” เป็นโลกกับเป็นธรรม ถ้าปฏิบัติเป็นโลกมันก็ได้โลก ถ้าปฏิบัติเป็นธรรมมันก็ได้ธรรม

เราปฏิบัติแบบโลก เราก็ได้โลกนะ ไปปฏิบัติกัน ได้ปฏิบัติไหม? ได้แล้วได้อะไรมา? ได้ประกาศนียบัตรมาอะ ได้ประกาศนียบัตรมา ทำแล้วได้ประกาศนียบัตรมา แต่ถ้าทางธรรมล่ะ? ไปปฏิบัติแล้วได้อะไรมา? ได้ความรู้ ความเข้าใจ ได้ความสำนึกในชีวิต ได้เห็นภัยในวัฏสงสาร เห็นว่าชีวิตนี้สั้นนัก แล้วหน้าที่การงานของเราเป็นอย่างไร? ถ้ามันได้อย่างนั้นมันเป็นความจริงใจ นี่ได้แบบโลก

ที่นี้บอกว่า

ถาม : บางทีเกิดคำถามว่าตามรู้แล้ว รู้ร่างกายแล้ว

ตอบ : ตามรู้แล้วนี่นะมันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าตามรู้แล้วนะ ตามรู้ ตามเห็น ตามรู้ความรู้สึกนึกคิด ถ้าตามความรู้สึกนึกคิด เราคิดอะไรอยู่? ที่เราคิดกันอยู่ที่นี่ เพราะสติมันขาด พอขาดมันก็คิดมา พอสติเราตามความคิดมันหยุดเลยนะ ถ้าสติทันความคิดหยุดเลย หยุดมานี้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าหยุดแล้วทำอะไรต่อ? หยุดแล้วเดี๋ยวก็คิดอีก คิดแล้วใช้ปัญญาไล่ต่อไปมันก็หยุดอีก มันก็เป็นสมณะ

นี่ตามรู้กาย รู้ตัวทั่วพร้อม ก็แค่นั้นจริงๆ แค่นั้นจริงๆ เพราะอะไรรู้ใหม่? เพราะถ้ามันเป็นสมาธิ เขาบอกเป็นสมาธิอยู่แล้ว สมาธิเกิดเอง ใจ ทุกคนมีสมาธิอยู่แล้ว ถ้าไม่มีสมาธิ เราต้องเข้าโรงพยาบาลหมดเลย เพราะมันเป็นสติ สมาธิของปุถุชน สมาธิของมนุษย์ แต่เวลาปฏิบัติแล้วเขาต้องการสมาธิ พื้นฐานของสมาธิมากกว่านี้ มากกว่านี้เพราะอะไร? เพราะว่าปุถุชน กัลยาณปุถุชน ปุถุชนคนหนานะ เวลาคนหนา รูป รส กลิ่น เสียง มานี้รับรู้แบบวิทยาศาสตร์ รู้เต็มๆ หู รู้เต็มๆ เสียงหมดเลย แต่ถ้าเราพิจารณาของเราเข้าไปนะ จิตมันเริ่มสงบนะ

“รูป รส กลิ่น เสียงเป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร”

นี่รูป รส กลิ่น เสียงมันเป็นพวงดอกไม้แห่งมาร มันล่อใจ อู๋ เสียงเพราะ เสียงดี เวลาเขาคำมา ไม่เอาๆ เสียงนี้ไม่เอา เวลาเขาชม โอ๊ย เสียงดีๆ เวลาเขาว่ามา ไม่เอาๆ มัน เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร เป็นบ่วงของมาร มันรัดคอ พอรัดคอ แต่ถ้าเรามีสติปัญญา รู้ตัวทั่วพร้อม เสียงสักแต่ว่าเสียง มันก็ปล่อยเสียง เราเป็นเรา เสียงเป็นเสียง

“รูป รส กลิ่น เสียงเป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร”

ถ้าปัญญามันโล่ทันนะ ถ้าโล่ทันนี่ฉนิทสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ ถ้าเกิดสมาธิมา พอเสียงมามันรู้ก่อนเลย นี่เราอยู่เฉยๆ นะ เสียงนี้จะไปกระทบหูเอง แต่ถ้าอยากฟังว่าพูดอะไร? หลวงพ่อว่าอะไรนะมันส่งมาที่นี้หมดแล้ว แล้วพอฟังแล้ว อืม ตกๆ หล่นๆ นะ แต่ถ้านั่งเฉยๆ นะ อืม พูดนี้เข้าใจหมดเลย นี่เสียงมันมากระทบ ถ้าเรา รักษาจิตนะ เสียงอันเดียวกัน ถ้าคุณภาพของจิตมันดีมันควบคุมได้ เสียงอันเดียวกัน คุณภาพจิตนี้มันเรรวน เป็นจี้ข้าให้เสียงเลย พอเสียงมาที่หนึ่งก็ผลัวะเจ็บ ผลัวะปวด ผลัวะปวด

ฉะนั้น ถ้ารู้แล้วๆ รู้แล้วมันก็อย่างที่ว่าประสบการณ์ใจ รู้แบบโลก รู้แบบธรรม รู้แบบโลกก็รู้ว่าเขาพูดอะไรนะ เขาพูดเรื่องสิ่งใด เห็นไหม รู้ความหมายของคำพูดนั้น นี่รู้แบบโลก ถ้ารู้แบบธรรมนะ เสียงสักแต่ว่าเสียง เสียงมีอำนาจเหนือเราหรือ? เสียงเขาพูดกันมาตั้งแต่ปีที่แล้ว แล้วคนๆ นี้เขาเพิ่งมาบอกต่อ เหตุการณ์ตั้งแต่ปีที่แล้วทำไมเราเพิ่งมาตกใจเอาตอนนี้ นี่ถ้าจิตใจมันมีนะ จิตใจมันพัฒนาขึ้นมา พอตามรู้ตัวทั่วพร้อม ถ้ารู้แล้วก็คือรู้แล้ว แต่ถ้ามีสมาธิมันลึกซึ้งกว่านี้นะ ความที่รู้จะชัดเจนมาก เหมือนที่ว่าจิตมันเป็น ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่หรือเด็กมันแตกต่างกัน

ฉะนั้น

ถาม : หรือตามรู้ไปเฉยๆ

ตอบ : ตามรู้ไปเฉยๆ ก็เป็นปฏิบัติในชีวิตประจำวัน (หัวเราะ) เป็นห่วงนักว่าจะไม่ได้ใช้ชีวิตประจำวัน ปฏิบัติเพื่อชีวิตประจำวัน ชีวิตประจำวัน แล้วถ้าเกิดเป็นเทวดา ต้องใช้ชีวิตประจำวันอย่างนี้ไหม? ถ้าเป็นพรหมจะใช้ชีวิตประจำวันอย่างนี้หรือเปล่า? ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ฉะนั้น ถ้าปฏิบัติมันจะรู้ไปมากกว่านี้ นี่พูดถึงการปฏิบัติเนาะ

ถาม : วิธีการตรวจสอบว่าคิดดี ทำดี ทำสิ่งที่ถูกต้อง มาถูกทางแล้ว ไม่หลงไปกับสิ่งอื่น

ตอบ : วิธีตรวจสอบนะ วิธีตรวจสอบเริ่มต้นถ้าเราอยู่ในศีล เวลาความคิดของเรามันคิดนอกกรอบออกไป ถ้าเราคิดแล้วมันตัดสินกันไม่ได้นี่ศีล เราตัดสินกันไม่ได้ว่าเราคิดถูก คิดผิดเอาศีลมา ที่นี้เวลาเอาศีลมา เวลาพระนี่นะ เวลากรรมเป็นอาบัติ

มโนกรรมเป็นอาบัติไหม? ความคิดเป็นอาบัติไหม? ถ้าความคิดเป็นอาบัตินะ โอ้โฮ พระเป็นอาบัติตายเลย เพราะความคิดมันคิดร้อยแปด ถ้าความคิดเป็นอาบัติ

ความคิดไม่เป็นอาบัติ แต่มีกรรม มโนกรรม ถ้ามโนกรรม ถ้าเธออย่าคิดอย่าทำ เธอจะคิดบ่อยครั้ง อย่าคิดอย่าทำจนเป็นจริต จนเป็นนิสัย นิสัยคิดอย่างนี้ตลอดไป แต่ถ้ายับยั้งแล้วเราจะเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิด ฉะนั้น ว่าเราคิดดี ทำดี เห็นใหม่ แล้วทำอะไรที่ถูกต้อง ความถูกต้องนะ ความถูกต้องเวลาคิดแล้วมันมีเหตุ มีผล กิเลสนี้ะมันไม่มีเหตุมีผล กิเลสไม่มีเหตุมีผลกับใครเลย แล้วกิเลสชี้หัวทุกคน แต่กิเลสมันกลัวกรรม ธรรมคือเหตุและผล เวลาเรามีเหตุมีผลไปพูดกับมันนะ นี่ผิด นี่ไม่ถูกต้อง คุยกับมัน

เวลาปัญญามันเกิดมันเหมือนแก้วอ้วนคนตรี เวลาความคิดที่ดีเกิดขึ้น เพราะมีศีลสมาธิ ปัญญารองรับมันจะคิดที่ดี นี่มันนั่งอยู่เต็มหัวใจมีความสุข แต่ถ้าเวลาจิตใจมันตกต่ำนะ มันคิดทางฝ่ายมาร มารมันนั่งบนแก้วอ้วนในหัวใจนะ มันคิดแต่เรื่องของมัน เห็นใหม่ นี่เปรียบเทียบคิดดี ทำดี ถ้าฝ่ายดีมันนั่งอยู่บนหัวใจนะ นี่ธรรมะนั่ง ฝ่ายธรรมะนั่งอยู่ในหัวใจ เราจะมีความสุข เราจะมีความปลอดภัย ถ้าฝ่ายกิเลสนั่งบนหัวใจนะ อึดอัด ขัดข้อง คับแค้น ไปหมดเลย จะต้องทำให้ได้ จะต้องทำให้ได้ นั่นคือฝ่ายมารมันนั่งอยู่ แต่ถ้าฝ่ายธรรมะนั่งอยู่นะ เราคิดสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดี

นี่เวลาปฏิบัติไปมันจะรู้ไง สัมมาสมาธิ มิจฉาสมาธิก็รู้ได้ เวลาปัญญามันเกิดขึ้นมา ปัญญาที่ฟาดฟันกิเลส กับปัญญาที่หลอกให้เราหลงไปกับการกระทำนี้มันแตกต่างกัน มันจะรู้อย่างนี้ขึ้นมา การปฏิบัติมันถึงเจริญขึ้นไปเรื่อยๆ การปฏิบัติมันจะดีขึ้นเรื่อยๆ ถ้าการปฏิบัติมันดีขึ้นเรื่อยๆ เราจะถูกต้องไปเรื่อยๆ อันนี้พูดถึงว่า “คิดดี ทำดีตรวจสอบอย่างไร?”

อันนี้เขาว่า

ถาม : ทำอย่างไรให้เลิกใจร้อนได้คะ?

ตอบ : ทำอย่างไรจะให้เลิกใจร้อน ส่วนใหญ่แล้วเวลาเขาปฏิบัติกันนะ เวลาคนปฏิบัติใหม่ๆ คนไม่ปฏิบัติมันก็ไม่มีสิ่งใดควบคุมใจเลย เหมือนคนที่ว่านับถือศาสนาพุทธโดยทะเบียนบ้าน ทุกคนบอกนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธสอนอะไร? ไม่รู้ พอมาศึกษาปั๊บ ศาสนาพุทธสอนอะไร? มันก็ว่ากันไปตามแต่ใครจะมีวุฒิภาวะรู้ได้มาก แต่

ถ้าตามความจริง ศาสนาพุทธสอนอะไร? สอนอริยสัจ สอนสัจจะความจริง ทุกข์ ทุกข์ เป็นสัจจะ ทุกข์เป็นความจริง ทุกข์ สมุทัย สมุทัยตัดหาความทะยานอยาก เห็นไหม นิโรธคือการดับทุกข์ ดับทุกข์ด้วยมรรคญาณ

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าเวลาศึกษาขึ้นมาแล้ว มันจะรู้ได้มาก ได้น้อยขนาดไหน ถ้ารู้ได้มาก ได้น้อยขนาดไหน เวลาคนส่วนใหญ่เขาจะพูดกันแบบนี้ พูดว่าเมื่อก่อนเป็นคนใจร้อนนัก เมื่อก่อนเมหาหมาแปดๆ เดียวนี้มาปฏิบัติธรรมแล้วเลิกหมดเลย เดียวนี้เป็นคนดีหมดเลย เราก็ตาฟองเลยนะ โอ้โฮ คนนี้เป็นคนดี มันดีแบบโลกใจ มันดีแบบโลก แต่ถ้าว่าคนใจร้อนนะ ถ้าเขาใจร้อนนะเขายังไม่โดนจีใจคำ ถ้าโดนจีใจคำมันก็หลุด มันหลุดใจ มันควบคุมไว้ด้วยมารยาท

ฉะนั้น เวลาคนที่ว่าใจร้อน เพราะคนเรา นี้เขาเรียก “คนเราเข้ากัน โดยธาตุ” ถ้าคนธาตุไฟเข้ากับไฟ คนธาตุน้ำเข้ากับน้ำ หมายความว่าถ้าเรานิสัยเหมือนกัน เราจะไปชอบเหมือนกัน จะไปกันโดยธาตุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาพูดกับพระสารีบุตร เห็นไหม นี่คนเป็นไปโดยธาตุ ลูกศิษย์พระโมคคัลลานะพวกมีฤทธิ์หมดเลย พวกมีฤทธิ์เป็นลูกศิษย์พระโมคคัลลานะเพราะชอบเหมือนกัน พอชอบเหมือนกันมันมีวุฒิภาวะที่ใจมันจะทำได้เหมือนกัน เวลาลูกศิษย์พระสารีบุตรนี้ปัญญาหมดเลย ลูกศิษย์ของเทวทัตลามกหมดเลย มันชอบ มันชอบเหมือนกันหมดเลย ฉะนั้น นี่คือธาตุ

ฉะนั้น ถ้าเราเป็นธาตุไฟ ใจร้อนนี้ธาตุไฟ ใจร้อนนี้คนมีปัญญา คนที่มีปัญญานี้จะจะมีปัญญา แต่พวกนี้จะร้อน แต่ถ้าคนเย็นๆ นะ เรือเกลือ เรือๆ นะ นั่นธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ ที่นี้พอธาตุไฟมันร้อน คำว่าร้อนนะ ร้อนแต่มีปัญญา ที่นี้มีปัญญาเราจะใช้สติปัญญา ใช้สติปัญญาเรายับยั้งของเราเอง ยับยั้งของเรา ถ้ามันมีปัญญาไล่ทันนะ ไล่ทันเวลามันทำไปนะปัญญามันจะเข้ามาที่เราว่าคุ้มค่าไหมล่ะ? ทำไปแล้วมันคุ้มค่าไหม?

เริ่มต้นนะมันจะทำได้ยาก แต่ถ้ามันมีสติปัญญามันจะฝึกตัวเราเอง ทุกคนต้องฝึกนะ เราดูเวลาสัตว์ เห็นไหม พวกวัว พวกควาย ถ้าเขาฝึกแล้วเขาจะขายได้ราคาหนึ่ง ถ้าวัวฝูงเขาขายราคาหนึ่ง จิตใจที่เราไม่ได้ฝึกเราก็ปล่อยหัวใจไปแบบวัว แบบควาย ไม่มีเจ้าของ ถ้ามีสติยับยั้งมัน สติควบคุมมัน เราก็ควบคุมฝูงวัว ฝูงควายนั่น ฝูงวัว ฝูงควายนั่น เราฝึกขึ้นมาแล้วมันจะใช้งานได้ดี ใช้งานคือเราควบคุมมันได้

นี่ถ้าควบคุมมันได้ ใจร้อน พอบอกใจร้อนบ๊อบเราจะเปลี่ยนให้จากไฟเป็นน้ำเลย เกิดมาเราสร้างบุญ สร้างกุศลมาขนาดนี้ เราทำมาขนาดนี้ แล้วเราจะเปลี่ยนจากไฟมาเป็น น้ำเลยหรือ? แล้วเอาอะไรมาเปลี่ยนล่ะ? แต่ถ้ามันเป็นไฟไซ้ไหม? เราจะรักษาไฟนี้ให้ ไฟนี้ใช้ประโยชน์ ให้ไฟมันอยู่เฉพาะของมัน เราก็ดูแลรักษาของเรา

ฉะนั้น สิ่งที่เขาพูดกัน เขาพูดกันแค่นี้ไง แล้วเราก็อีกกัน แต่เราไม่เชื่อนะ เขา บอกว่าเมื่อก่อนนะ อู๋ย โมโหโกรธมาก เดี่ยวนี้ไม่โมโหเลย เดี่ยวนี้เป็นคนดี จริงหรือ เปล่า? เขาชอบอะไรนี่ขอเขาเลย ทำให้จิตใจเขาเลย คุณคิดว่าเดี๋ยวนี้เขาจะดีจริงหรือเปล่า? ดี อย่างนี้มันดีแบบมรรยาทไง ที่นี้มรรยาทนี่คือโลก แต่ปฏิบัติถ้าความเป็นจริงนะมันต้อง ถอดถอนกิเลสไป พยายามทำใจของเราให้สงบ ถ้าสงบแล้วนะเราพิจารณาของเรา แยกแยะของเรา

ไอ้เรื่องใจร้อน นี่ใจร้อน คุณสมบัติใจ มันมีลูกศิษย์คนหนึ่งมาเหมือนกัน เขาก็มา พูดนี้แหละ สามี ภรรยา เขาบอกว่า

“หลวงพ่อกูตีสามีใจร้อนมากเลย”

เราก็กถามเขากลับนะ “เอ็งมีสามี แล้วเวลาออกไปสังคมเป็นทันคน ไม่โดนเขา หลอก ไม่โดนเขาข่มขู่ เอ็งชอบไหมล่ะ? เอ็งชอบสามีเอ็งสงบเสงี่ยม ออกไปแล้วนะไม่ ทันเขาเลย เอ็งชอบไหม? อ้าว มันก็ต้องเลือกเอาสิ”

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเป็นโดยธาตุใจ โดยธาตุคือเราทำมาแบบนี้ เราแก้ไขแบบนี้ ทุกคนก็รู้ว่ามันไม่ดี อยากฉลาดด้วย อยากจะควบคุมได้ด้วย อยากจะได้ทุกอย่างเลย มัน ไม่ได้ครบหรอก แต่ได้สิ่งที่ดี มันเป็นอย่างนี้ มันเป็นธาตุไฟ แล้วเราก็ดูแลของเรา ไม่ใช่ ว่าเราส่งเสริมนะ ไม่ใช่ แต่เราเห็นด้วยกับความเป็นอย่างนี้

ถาม : โยมได้ยืนมาตลอดว่า การกินอาหารเหลือจากประเคนนั้นไม่ควร เพราะชาตินี้หน้าจะต้องไปรับใช้ผู้ที่ประเคนของที่เรากินเข้าไป แท้จริงเป็นอย่างไรคะ? โยมรู้สึกไม่ค่อยกล้ากินของวัดเลยคะ

ตอบ : กินได้ มันเป็นแบบนี้ มันเป็นอย่างนี้เขาพูดอย่างนี้ไง เขาบอกว่ามันเป็นของ สงฆ์ ตามเรื่องจริงๆ มันเป็นของสงฆ์ เวลาเป็นของสงฆ์แล้ว เป็นของสงฆ์แล้วเราไปกิน

แล้วเป็นเปรต เป็นเปรตเพราะว่าหัวหน้าเขาไม่ได้ทำให้มันถูกต้องไง ถ้าถูกต้องนะ เวลาถูกต้อง นี่เราถวายสงฆ์ เวลาทำเป็นสังฆทานถวายสงฆ์ สงฆ์ต้องสวดใจ ยักเขม กันเตฯ คือของนี้เป็นของของสงฆ์ ของของกลาง ของกลางแล้วให้เถระได้ตัดก่อน ให้พระได้ตัด ให้สามเณร คฤหัสถ์ นี่ของส่วนกลาง แต่เรามาแบ่งปันกันนี้ถูกต้อง

ฉะนั้น สิ่งที่เราถวายสงฆ์ ถวายพระแล้ว นี่พระอนุญาตอยู่แล้วไง เพราะว่าถ้าพระอนุญาตแล้วไม่มี แต่ของของสงฆ์มันเป็นแบบนี้ ของของสงฆ์นี้ลึกลับซับซ้อนมากนะ ลึกลับซับซ้อนมาก แต่ถ้าเราเป็นชาวพุทธนะเราขออย่างเดียวจบหมดเลย เพราะมีผู้ให้ ผู้ให้ นะ สงฆ์ให้ได้ ของในวัดแบบว่าเราแจกเพื่อประโยชน์สังคมนี้ได้ เว้นไว้แต่ของที่เป็นครุภัณฑ์ ของหนัก เช่นตั่ง เติงต่างๆ ของวัด วัดให้วัดได้ แต่วัดให้กับญาติโยมไม่ได้

อย่างเช่นเครื่องมือเขาไว้ซ่อมไง เพราะโบราณของพวกนี้มันหาได้ยาก แต่ในปัจจุบันของมันหาได้ง่าย ทุกอย่างก็มีพร้อมหมด ฉะนั้น มีพร้อม แต่กรรมวินัยมันมีมา ๒,๐๐๐ กว่าปี ยังไม่มีใครแก้ไข ฉะนั้น พระเราก็ไม่ค่อยทำอย่างนั้น ทำให้มันถูกต้อง มันมีวิธีทำได้

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าของที่ประเคนแล้ว แล้วถ้าเราไปกินแล้วชาติหน้า ไม่มีหรือ เพราะของเขาไม่มี ของเขาได้เสียสละให้กับพระไปแล้ว แล้วพระนี้เป็นของสงฆ์ใช่ไหม? พระก็ได้ตัดใส่บาตรแล้ว พระได้ตัดใส่บาตรแล้ว พระได้ตัดแล้ว ทำตามเลย ทำตาม พระพุทธเจ้าสอนเลยทำให้พระได้ตัด คือว่าให้พระได้เอาไว้ฉันแล้ว เหลือจากนั้นเพื่อประโยชน์

ประโยชน์กับคฤหัสถ์ ประโยชน์ที่เขาма ประโยชน์กับโยมเสร็จแล้วนะ มันประโยชน์กับคนงาน คนที่มาอยู่วัด คนที่ช่วยงานวัด เห็นไหม เสร็จจากคนช่วยงานวัดเสร็จแล้ว เขาก็ยังมีสัตว์ มีพวกสุนัข มีพวกสัตว์นี่เลี้ยง พอเสร็จแล้วนะ เศษเหลืออันนั้นก็ไปหมักก็เอ้ม จบ ใช้ได้หมด ฉะนั้น ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้แล้ว "โอ้อย่างที่เขาวาๆ เขาวาๆ อย่าไปเชื่อนะ เขาวาๆ เพราะตอนนี้มันมีพุทธทำนายนะ อะไรนะที่เขาว่า ที่พระพุทธเจ้าพยากรณ์ เขียนกันมาเยอะ

เขามาแจกนะ เราจะถามเขาเลยว่า เอ็งเกิดทันพระพุทธเจ้าหรือ? พระพุทธเจ้าพยากรณ์ให้เอ็งได้ยินหรือ? ถ้าเอ็งไม่ได้ยิน ถ้าเอ็งเกิดไม่ทันพระพุทธเจ้านะ ถ้าพยากรณ์

เอ็งก็คัดมาจากพระไตรปิฎก ในพระไตรปิฎกเราก็อยู่นะ มันไม่มีหรือไอ้เรื่องที่เอ็งพูดๆ นี่มันอยู่ตรงไหนในพระไตรปิฎก? ไม่มีหรือ

ทีนี้พอบอกพุทธพยากรณ์ พวกนี้ลืมหืมเลย เชื้อ เชื้อไปแล้ว พระพุทธเจ้าบอก “อจินไตย ๔” พุทธวิสัยไม่มีใครคาดหมายได้ ปัญญาพระพุทธเจ้านี้ โลกนี้เป็นอจินไตย คำว่าอจินไตยมันเหนือการคาดหมายทั้งหมด เรื่องพุทธวิสัย เรื่องโลก เรื่องกรรม เรื่องฌาน ๔ อย่างนี้เป็นอจินไตย เรื่องโลกเป็นอจินไตย โลกนี้แปรสภาพไหม? แปร แต่โลกนี้บอกว่าโลกแตกโลกแตกไม่มี พระศรีอริยเมตไตรยจะไปตรัสรู้ที่ไหนถ้าโลกมันแตก ถ้าโลกมันแตกพระศรีอริยเมตไตรยจะมาตรัสรู้ที่ไหน? อนาคตวงศ์อีก ๑๐ องค์นะ พระพุทธเจ้าข้างหน้ายังมีอีกนะ ถ้าโลกมันแตกไปแล้วพระพุทธเจ้าจะไปตรัสรู้ที่ไหน?

พุทธทำนาย พุทธทำนาย โอ้อโฮ แล้วชาวพุทธมันเชื่อกันได้อย่างไร? งงมาก แล้วบอกไม่ได้ ไม่จริง ไม่มีอะไรจริงเลย แต่ความเปลี่ยนแปลงเพราะศาสนาพุทธสอนถึงอนิจจัง สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง มันเคลื่อนไหว มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ความเป็นอนิจจังเราถึงไปยึดมันไม่ได้ เราอยู่กับมันด้วยความเข้าใจมัน เพราะชีวิตเราก็เป็นอนิจจัง สรรพสิ่งในโลกนี้ก็เป็อนิจจัง สิ่งที่เป็นอนิจจัง เรามีปัญญาบริหารจัดการมันแหลม มันจะเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนั้น ใอนันมันเป็นเรื่องหนังสือวิทยาศาสตร์ มันไม่ใช่ความจริง

ถาม : วิธีการอย่างไรที่จะช่วยเพื่อนให้ลืมหืมที่เขาคอยนั้นมาต่อกัน

ตอบ : อันนี้มันเป็นอะไรนะ ทุกคนอยากช่วยนะ ทุกคนเวลาใครมีทุกข์อยากให้คนอื่นพ้นจากทุกข์ ทุกคนเวลาใครมีทุกข์เราอยากให้พ้นจากทุกข์ แต่ทุกข์ของคนทุกข์ของเขาจะ ถ้าเขายึดมันถือมัน เขาโอบอุ้มของเขาไว้ขนาดนั้น เราจะไปพูดตามนี้ไม่ได้

มันมีอยู่กรณีหนึ่งเขาเป็นสามี ภรรยากันนะ แล้วสามีนี้แสนดี แสนดีเลย แล้วภรรยาก็รักสามีมาก พอรักสามี บอกว่าสามีเรานี้ดีมาก ๆ เลย เรายังรักมาก เราจะดูแลสามีเราให้สุดขอดเลย แปลกนะกรรมนะ พอคิดอย่างนั้น รุ่งขึ้นนะสามีออกจากห้องน้ำมาลืมหืมเสียชีวิตเลย พอเสียชีวิตมันจะตามสามีไปให้ได้ จะทำร้ายตัวเองตามสามีไปให้ได้ จะตามไปให้ได้ เพื่อนฝูงถึงขนาดไหน ถึงแล้วถึงอีกนะจะฆ่าตัวตายอย่างเดียว เผลอจะวิ่งให้รด

ชนเลย ก็ดิ่งกันอยู่อย่างนั้นแหละ ดิ่งกันไป ดิ่งกันมา สุดท้ายแล้วเขาก็ดันไปหาหลวงตา พอไปถึงหลวงตานั้น ขึ้นไปหาหลวงตาบอกว่าเขาจะฆ่าตัวตายตามสามีไป

หลวงตาบอก “เชิญเลยฆ่าตัวตาย ฆ่าได้เลย”

พอจะฆ่าได้เลยเขาบอกเขาจะฆ่าตัวตายใช่ไหม? แต่หลวงตาบอกว่า

“มีข้อแม้อันหนึ่ง ต้องให้ลูกมันฆ่าก่อน” เพราะเขามีลูกคนหนึ่ง ให้ลูกมันฆ่าตัวตายก่อน แม่มันค่อยฆ่าตามไป

เขาบอกว่า “ถ้าลูกฆ่าตัวตายไปแล้วใครจะสืบสกุลล่ะ?” แม่เขาดมคะ

หลวงตาก็ถามกลับ “แล้วถ้าแม่มันตาย แล้วลูกมันอยู่กับใครล่ะ?”

โธ้ย ซ็อกเข้านั้นเลย กลับพื้นเลย พอพื้นมานะไปโทษเพื่อน เพื่อนนี้ใจร้าย ไม่เคยดูแลกันเลย ไม่ช่วยเหลือกันเลย ดิ่งเกือบตาย เวลาตั้งอยู่มันไม่เห็นนะ มันจะฆ่าตัวตาย จะฆ่าตัวตาย แล้วเราก็ดิ่งกันใหญ่เลยนะจะฆ่าตัวตาย เขาก็พาไปหาหลวงตาไง หลวงตาบอก

“ฆ่าได้เลย ฆ่า แต่ก่อนฆ่าต้องให้ลูกมันฆ่าก่อน”

ทีนี้ความคิดของคนระหว่างแม่กับลูกไง “อ้าว ฆ่าได้อย่างไร? แล้วใครจะสืบสกุลล่ะ?”

ท่านก็สวนเลย “แล้วถ้าแม่มันตาย ลูกมันอยู่กับใครล่ะ?”

พื้นเลยนะ พอพื้นมานี้หันมาหาเพื่อนเลย

“อู๊ย เพื่อนนี้ไม่รักกันจริง ถ้ารักกันจริงต้องเตือนกันได้ ไม่มีใครเตือนเลย”

นี่เราจะให้เห็นว่าถ้าเราไปตามอารมณ์ที่เขารู้สึกอยู่มันไม่มีค่า มันต้องสวนกลับ มันสปาร์ก ซ็อกทำให้เขารู้สึกตัว นี่ครูบาอาจารย์ที่เราแก้กัน แก้กันแบบนี้ เวลาหลงมานี้ซอกตอย่างไรให้ล้มไปเลย พอล้มไปเลย เอ๊ะ นี่กรรมฐาน ครูบาอาจารย์สอนกันแบบนี้ แต่นี้คำว่าทำอย่างนี้มันต้องมีวุฒิภาวะ ต้องมีความรู้สึกที่สูงกว่าเยอะมาก ถึงจะเตือนให้ลูกศิษย์มีความคิดได้

ฉะนั้น กรณีอย่างนี้แล้วจะช่วยอย่างไร? ทุกคนก็อยากช่วยทั้งนั้นแหละ ฉะนั้น ถ้าช่วย ถ้าตามไปมันก็จะตามไปอย่างนี้ ตามไปเราก็จะอยู่กับเขาไปเรื่อยๆ

ถาม : หลวงพ่อคะ หลวงพ่อใช้ชีวิตอย่างไรคะ?

ตอบ : ถ้าเป็นชาวพุทธนะ ชาวพุทธเขาจะรู้ว่าพระใช้ชีวิตแบบใด พระเป็นอารามิก คือเสียดสละเรือนทั้งหมด ไม่มีบ้าน ไม่มีเรือน เสียดสละมา ถ้าพระจะมีบ้าน มีเรือน พระต้องเสียดภิกษุด้วย ไอนี้พระไม่เสียดภิกษุ เพราะพระไม่มีบ้าน ไม่มีเรือน เสียดสละมาหมด ฉะนั้น พระเลี้ยงชีพด้วยปฐิแข็ง สัมมาอาชีพะที่สะอาดบริสุทธิ์

โยมนี้นะมีเงินอยู่เต็มกระเป๋าคะเลย จะไปกินอาหารร้านไหน ถ้าเขาหมดโยมก็ไม่ได้กิน มีเงินก็ซื้อไม่ได้ มีเงินจะซื้อความพอใจของตัวเองซื้อไม่ได้ แต่พระนะเวลาออกบิณฑบาตเลี้ยงชีพด้วยปฐิแข็ง โยมตื่นเช้าขึ้นมา ด้วยประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธ เขาหุงหาอาหาร เขาดักข้าวปากหม้อของเขาใส่ในขัน จะมาใส่บาตรพระ เขาก็ขึ้นอธิษฐานบนศีรยะ แล้วเขาอธิษฐาน เขาดักบาตรให้พระฉัน พระนี่เลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีพะที่สะอาด ที่บริสุทธิ์ นั่นการเลี้ยงชีพด้วยปฐิแข็ง

ฉะนั้น สิ่งที่อยู่ เห็นไหม อาหารก็เลี้ยงชีพด้วยปฐิแข็ง ที่อยู่อาศัยก็โคนไม้ ยาหรือก็น้ำดองมูลรเนา ผ้า ผ้าก็ผ้าบังสุกุล เออ เก็บเอาตามซากศพ สมัยก่อนเขาห่อศพ ดึงมาซักคือชีวิตมีอิสระ อิสระจากโลก ชีวิตนี้เหมือนนก มีปีกกับหาง กินเสร็จก็บินไป สบายมาก ใช้ชีวิตแบบพระ ฉันข้าวเสร็จก็บิน บินเลย ไม่อยู่ในอาณาเขตของใครทั้งสิ้น เพียงแต่สังคมเดี๋ยวนี้มันเจริญขึ้น ถ้าใช้ชีวิตแบบนั้น ถ้าเขาเคารพบูชาเขาก็จะสร้างวัดให้ อะไรให้

ฉะนั้น พระก็อยู่วัดอยู่ว่า อยู่วัดอยู่ว่า เห็นไหม ก็อยู่วัดอยู่ว่าเพื่อเป็นความจริงขึ้นมา นี่เรื่องการดำรงชีวิตอย่างไร? เพราะถ้าดำรงชีวิตนะ พอบวชแล้วนะ โอ้โฮ เหมือนนักกฎหมาย ถ้าไม่ใช่ นักกฎหมายเราอยู่อย่างไรก็ได้ล่ะ ไปคุยกับนักกฎหมายนี่ปวดหัวแล้ว นั่นก็ผิด นี่ก็ผิด ถ้าคุยกับนักกฎหมายทำอะไรไม่ได้เลย ผิดทั้งนั้น

นี่ก็เหมือนกัน พอบวชเป็นพระแล้วมันจะรู้ธรรมมันก็ต้องรู้ธรรมวินัย เพราะธรรมวินัยพระพุทธเจ้าบัญญัติแล้วห้ามไอนั้น ห้ามไอนั้น ห้ามทุกอย่างเลย จนพระในสมัยพุทธกาลไปลาพระพุทธรเจ้าบอกว่า

“จะสึก สึกแล้วไม่เอา”

พระพุทธเจ้าบอก “ทำไมล่ะ?”

“อู้อู วินัยมันเยอะมาก อะไรก็ผิด อะไรก็ผิด”

พระพุทธเจ้าบอกว่า “ถ้ารักษาข้อเดียวได้ไหม?”

“ได้ รักษาอะไรล่ะ?”

“รักษาใจ”

ไม่มีเจตนา ไม่ต้องการทำคามผิดสิ่งใด คนเรามีความพลั้งพล่อได้ ความพลั้งพล่อไม่มีเจตนา ไม่มีสิ่งใด รักษาใจตัวเอง พระองค์นั้นก็ยังอยู่ต่อ ไม่อย่างนั้นจะสึกนะ นู่นก็ผิด นี่ก็ผิด เห็นไหม นี่ถ้าพูดถึงรักษาอย่างนั้นมันเป็นไปของมันขนาดนั้น อันนั้นพูดถึงเรื่อง “หลวงพ่อใช้ชีวิตอย่างไร?”

ถ้ามองเผินๆ คนไม่เข้าใจ เราเคยฟังคำหนึ่ง พระมหาเรา เขาบอกว่าเขาเป็นเด็กกรุงเทพฯ แล้วเขาจะบวช เขาเป็นทุกข์ร้อนมาก ว่าเขาบวชมาแล้วเขาจะบิณฑบาตที่ไหน? พอเขาบวชเสร็จบิณฑบาตเขาออกบิณฑบาตเขาบอก โอ้โฮ ซ็อกเลยนะ คนใส่บาตรเต็มไปหมดเลย เพราะอะไร? เพราะเขาไม่เคยใส่บาตรไง เขาเป็นเด็กวัยรุ่นเขาไม่เคยใส่บาตร เขาไม่เคยเข้าใจเรื่องชีวิตพระเลย เขาคิดว่าเขาบวชแล้วเขาจะบิณฑบาตที่ไหน พอบวชเสร็จแล้วตามพระไปบิณฑบาต อู้อู คนถือขันอยู่เต็มไปหมดเลย

เห็นไหม นี้อยู่ด้วยกัน แต่มันอยู่กันโดยที่ว่าคคนละสังคัม ไม่รู้จักกันเลย พอบวชเป็นพระขึ้นมาที่มีความคิดแตกต่างไปเลย แต่ก่อนบวชพระเป็นทุกข์ เป็นร้อนนะ บวชพระไปแล้วจะกินข้าวที่ไหน? ใครจะดูแล? พอบวชเสร็จแล้วตามพระไปบิณฑบาต โอ้โฮ แล้วเขาก็มาเล่าให้เราฟัง เห็นไหม นี่พูดถึงว่าถ้าคนไม่บวช หรือไม่เข้ามา มันจะไม่รู้เรื่องนี้จริงหรือ ถ้ารู้จริงเป็นอีกอย่างหนึ่ง

ถาม : จะทำอย่างไรให้คนศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วอ่าน และปฏิบัติธรรมมากกว่ากราบไหว้อธิษฐานขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชูคต้นไม้ขอหวย เข้าวัดเอาธรรมะกลับบ้าน แทนที่จะไปปิดทองขอพรอย่างที่เป็นอย่างนี้ทุกวันนี่ครับ

ตอบ : อันนี้เป็นประเพณีวัฒนธรรม พอเป็นประเพณีวัฒนธรรม คนก็ไปคิดที่วัฒนธรรม เห็นไหม เวลาเขาบอกว่า “พระพุทธบังพระธรรม” คนก็ไปคิดเห็นแต่พระพุทธเจ้าบังพระธรรม นี่มันบังไง มันบังกันอยู่ ทีนี้คำว่าบังกันอยู่ อย่างนี้เส้นผมบังภูเขา กิเลสมันก็เป็นแบบนี้ นี่อยากปฏิบัติธรรม อยากจะชำระกิเลส แต่ไอ้เรื่องนี้มันก็บังไว้

ฉะนั้น คำว่าบังไว้ละ กรณีอย่างนี้ กรณีที่แบบว่าเขาจะจัดงานประเพณีวัฒนธรรม กรณีอย่างนี้มันเป็นเรื่องของวัฒนธรรม ถ้าไม่มีวัฒนธรรมเราก็จะฝึกเด็กไม่ได้เลย เด็กมันเกิดมา นี่ที่คำถามมันเกิดมา มันถามเพราะอะไร? เพราะเขายังไม่รู้ อย่างคนนี่ เห็นไหม อย่างชาวพุทธผู้ชายต้องบวชก่อน โบราณนะ ถ้าเอ็งไม่ได้บวชไปขอลูกสาวเขาไม่ให้หรือคนดิบเขาไม่เอา เขาต้องเอาคนสุก คนสุกหมายถึงว่าคนมาบวชเป็นพระ พอบวชเป็นพระนี่ศึกษาธรรมะใน ๓ เดือน ใน ๑ พรรษา ๑ พรรษาพระพุทธเจ้าสอนอะไร?

คนเทียมมิตร มิตรเทียม มิตรแท้ มิตรแท้ทำอย่างไร? มิตรแท้จะดูแลเรา ต่อเมื่อเราพลั้งเผลอ หรือเราพลาดพลั้ง มิตรแท้ก็ดูแลเรา มิตรเทียม เห็นไหม อยู่ด้วยกันเขาก็ปอกลอกมึง มิตรเทียมอยู่ในนวกวาท นี่ถ้ามาศึกษาธรรมะ บริหารทิศ เวลาสึกไปแล้วเป็นทิดเป็นทิส ทิสเป็นอย่างไร? อ้อ ทิศก็ทิสทั้ง ๘ ทิศ ไม่ใช่ บริหารทิศ ทิสเบื้องบนเป็นทิสครู บออาจารย์ของเรา ทิสเบื้องหน้าพ่อแม่ของเรา ทิศทางซ้าย ทิศทางขวา นี่เราจะบริหารครอบครัวของเราอย่างไร?

นี่เวลาศึกษามา พอเป็นทิดเป็นบัณฑิต ทิดกับบัณฑิต พอสึกมาแล้ว โอ้โฮ มันเป็นคนสุก คนสุกเพราะบริหารจัดการชีวิตนี้ มันจะดูแลชีวิตนี้ให้ราบรื่น ราบรื่น ไปขอลูกสาวบ้านใครเขาก็ให้ นี่พูดถึงประเพณีวัฒนธรรมไป ทีนี้วัฒนธรรม นี่คนอ่านธรรมะเขาจะศึกษาชักชวนนะ เราจะพูดอย่างนี้ เราพูดนี้ ถ้าผู้นำ สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๙ รัชกาล เวลาที่มีวันสำคัญทางพุทธศาสนา พวกเราจะปฏิบัติธรรมกันเต็มไปหมดเลย ถ้าผู้นำมันมีจิตใจอย่างนั้น มันเหมือนกับคนที่มึปัญญา คนที่มีความรู้ที่จะสอนได้ มันก็ฝึกหัดปฏิบัติได้

ทีนี้ในปัจจุบันนี้ เห็นไหม ดุสิตทางวิชาการ ทางการศึกษา นี่เวลาวันสำคัญทางพุทธศาสนามีแต่เรื่องทางวิชาการ ประชุมสัมมนาฯๆ สัมมนาทั้งนั้นเลย เพราะว่าผู้นำชำนาญในทางวิชาการ แต่ถ้าผู้นำชำนาญในการปฏิบัตินะ อ้าว เออการปฏิบัติเป็นหลักไป

แต่ในปัจจุบันนี้ไปคูสิประชุมสัมมนา วิชาการทั้งนั้น วิชาการเขาทำไว้ทำไม? วิชาการทำไว้เพื่อปฏิบัติ วิชาการ พอวิชาการจบแล้วทำอย่างไรต่อ? กลับวัด แล้วทำอย่างไรต่อ?

แต่ถ้าปฏิบัตินะ นี่เวลาปฏิบัติ เราทำอย่างไรให้เขาปฏิบัติ ปฏิบัติ ผู้นำไง ถ้าพระเราปฏิบัตินะ อย่างเช่นถ้ามาวัด เห็นไหม มาวัดเรานี้เราต้องพยายามอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับการปฏิบัติ ใครมาวัดนะ โอ้โฮ วัดนี้เงียบมาก วัดนี้สงบมาก วัดนี้ดีมาก ดีมากเพราะปากจัดนี้แหละ ลองปากไม่จัดมันจะดีไหมล่ะ? ใครมาก็อยากจะทำใจตัวเอง หลวงพ่อไม่ดี บอกถ้าคิดแอร์แล้วดี หลวงพ่อสิ่งนั้นไม่ดี ก็อย่างนี้ดี

เราต้องเข้าใจอย่างนี้ เข้าใจว่าเขามาวัดนี้วุฒิภาวะเขาแค่ไหน? ถ้าเขายังต่ำต้อยอยู่ เราจะดึงเขาขึ้นมาได้อย่างไร? ถ้าดึงขึ้นมาได้อย่างไรนะ ถ้าดึงขึ้นมาก็ต้องเห็นคุณค่าของมัน ถ้าไม่เห็นคุณค่าของมันนะมันไปหมด เพราะอะไรรู้ไหม? เพราะถ้าไม่มีหลักนะมันเสียหน้าอย่างใครเข้ามานะ โอ้โฮ วัดนั้นก็เป็นอย่างนี้ วัดนี้ก็เป็นอย่างนั้น ไอ้ที่ดีๆ ทั้งหมดเราจะมารวมไว้ที่วัดเราหมดเลย กูจะสร้างทุกอย่างให้เหมือนเขา แล้ววัดกูก็ละใจ ถ้าเราไม่มีหลัก

ถ้าเรามีหลักนะ พระพุทธเจ้าตรัสรู้ที่ไหน? ที่โคนไม้ ตอนนี้องโลกเรียกร่องหาอะไร? หาภาวะความแวดล้อม หาธรรมชาติ โลกเรียกร่องหาอะไร? แล้วสิ่งนี้มันมีอยู่ในพุทธศาสนาอยู่แล้ว พระพุทธเจ้าตรัสรู้ที่โคนต้นไม้อ้อ ถ้าเราอยู่กับโคนต้นไม้อ้อ เราอยู่กับป่าเขาอยู่ที่นี่ โลกเขาแสวงหากันอยู่แล้ว เอ็งจะเอาอะไรมาแลก เอ็งจะเอาอะไรมา?

ที่นี้พอเอามาก็เอาวัตถุเข้ามา วัตถุสารุธเอ็งเอาไว้บ้านเอ็งเอะ กูเอาหัวใจมึงนะ เวลาเอ็งมาปฏิบัติเอาหัวใจมาด้วยนะ อย่าทิ้งหัวใจไว้ที่บ้านนะ แล้วเอาวัตถุไปไว้วัด วัดไม่เอาวัตถุ เอาหัวใจเอ็ง เวลาเอ็งมาเอาหัวใจเอ็งมาด้วย แล้วกุมหัวใจให้ได้นะ หัวใจถ้าไม่กุมนะ โอ้ย สบาย ทุกอย่างดีหมด แต่ถ้าวันไหนเอ็งจะปฏิบัตินะ เอ็งเริ่มตั้งสตินะ หัวใจเอ็งเริ่มตื่นแล้ว

ถ้าไม่ปฏิบัติอยู่สิ่งใดก็ได้ อยู่บ้านนี้ แหม จิตใจดีดี พอมาวัดนะอี๊ดอัดไปหมดเลย พอตั้งสติพุทโธสักคำหนึ่งออกแทบระเบิดแล้ว เพราะมันยังไม่ดูใจ ถ้าปล่อยมันตามสะดวกสบายนะ โอ้โฮ มันสบาย นอนสบาย กิเลสยังไม่ตื่นนะ โอ้ย นอนหลับเลย พอจะปฏิบัตินะกิเลสมันจะต่อต้าน พอกิเลสมันจ้วงเจ็ยขึ้นมาจะ โอ้ย คาย ยากไปหมด ทำอะไรก็ไม่ได้

นี่ถ้าครูบาอาจารย์เราเคยปฏิบัติมาจะรู้นะ เริ่มต้นมันเป็นสตีปขึ้นมาเลยว่าคนปฏิบัติจะเป็นอย่างไร? มันจะมีความต่อต้านในใจอย่างไร? ใจมันทุกข์ยากขนาดไหน? แล้วมันจะเรียกร้องหาสิ่งใด? ฉะนั้น เวลาเล็กน้อยใช้ใหม่ก็ต้องเรียกร้องอย่างนี้ เรียกร้องไปเรื่อย แต่พอมาปฏิบัติถึงที่สุดแล้วจะกลับมาตรงนี้ไง โคนไม้ไง ทำไมหลงตาท่านไป พลิกฟ้าคว่ำดิน? ทำไมท่านกราบของท่านอยู่ตลอดเวลา? กราบแล้วกราบเล่า กราบแล้วกราบเล่าล่ะ? แต่กว่าเราจะเข้าไปถึงตรงนั้นได้มันจะขวากหนามตลอดทางมาเลย แล้วเราก็อยากได้ออย่างนั้น อยากได้ออย่างนั้น

อยากได้อก็คิด ถ้าเอ็งทิ้งมาหมดเลย อยากได้ออะไรก็ทิ้ง อยากได้ออะไรก็ทิ้ง ทิ้งมัน อิสระเข้ามา ทิ้งมันอิสระเข้ามา แต่ไม่ทิ้ง อยากได้ออะไรแล้วนะ อืม อยากได้ หลวงพ่อไม่ทำให้ ไปแล้วไปที่อื่นดีกว่า หลวงพ่อไม่เอาไปที่อื่นดีกว่า เห็นไหม มันก็จบ ใจเขาไม่พัฒนาขึ้นมา ถ้าใจพัฒนาขึ้นมามันเป็นไปได้

ฉะนั้น สิ่งที่เราทำนี่นะ เราศึกษามาแล้วเรามองมา เราถึงซาบซึ่งหลวงปู่มันมาก ถ้าไม่มีหลวงปู่มันนะ เพราะหลวงปู่มันนะ หลวงตา เราอยู่กับหลวงตา หลวงปู่เจี๊ยะ คิดถึงหลวงปู่มันนะท่านบอกว่า

“หลวงปู่มันเหมือนเศษคน เกิดมาไม่เคยอยู่ในเมือง อยู่ป่า อยู่เขามาทั้งชีวิต ใช้ผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต ไม่เคยรับผ้าคหบดีจิวรจากใครเลย หลวงปู่มันนี่ ถือธุดงค์มาทั้งชีวิต เป็นแบบอย่างมา”

ใครอยากจะทำบุญกับหลวงปู่มันต้องซื้อถนนเข้าไป อยู่หนองผือณะไม่มีถนนทางเข้า มีแต่ทางเดินของคน ผู้เฒ่า ผู้แก่จะไปทำบุญเอาเกวียนเข้าไป ต้องซื้อคันทนาเขาเข้าไป ซื้อทางนี้เกวียนมันจะบุกคันทนาเข้าไป ท่านอยู่ของท่านมาอย่างนั้นตลอด อยู่เพื่ออะไร? อยู่เพื่อให้พวกเราหลงใจ ถ้าเราหลงใจว่าท่านเป็นผู้นำ ท่านทำของท่านได้ขนาดนั้น เราต้องพยายามทำตามไง ถ้าเราพยายามทำตามเพื่อจะเข้าไปสู่ความจริง

ฉะนั้น ที่ว่าจะทำอย่างไรให้คนปฏิบัติ ถ้าไม่มีผู้ทำให้เราเห็นจริง แล้วเราไม่ปฏิบัติ เมื่อก่อนนะใครปฏิบัติบอกอย่าปฏิบัตินะ ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์จะเป็นบ้านะ ห้ามปฏิบัตินะ เป็นบ้านะ เป็นบ้า ทุกคนกลัวหมดใจ หลวงปู่มันท่านบอกว่า ในประวัติหลวงปู่มัน เห็นไหม เวลาท่านธุดงค์ไป

เราต้องย้อนกลับมานะ เราอยู่ในสังคมแบบนี้ เราเห็นพระป่า เห็นพระห่มผ้าสี
 กรักกันจนคุ้นชินใจ เรานึกถึงสังคมดี สังคมที่ไม่มีผ้าสีรัก แล้วก็ยังมีพระแต่ผ้าเหลือง
 ธรรมดาที่พระเขาห่มกันแบบธรรมดาดีนี่แหละ แล้วสมัยนั้นมันแบบว่าศาสนาทุกอย่าง
 มันไหลไปกับโลกหมดแล้ว แล้วหลวงปู่มันท่านมาฟื้นฟู ท่านบอกว่าท่านห่มผ้าสีที่ห่ม
 อยู่นี้ ไปทางอีสานนะ พอคนเขาโดนอาชญากรรมเห็นผ้ามานะ เขาทิ้งคันทันนะ เขาทิ้งคัน ไถวี่งหนี
 เลย กลัวกันขนาดนั้นนะ

นี่กว่าที่จะให้สังคมยอมรับ เราจะบอกว่าช่วงชีวิตหลวงปู่มันนี่ช่วงชีวิตหนึ่ง ช่วง
 ชีวิตของหลวงปู่ฟื้น ช่วงชีวิตของครูบาอาจารย์ท่านอีกรุ่นหนึ่ง แล้วก็ช่วงชีวิตของหลวง
 ตานะ แล้วก็มาถึงช่วงชีวิตของเราแล้ว หลวงปู่มันเสียชีวิตปี ๒๕๒๕ แต่ทั้งชีวิตของท่าน เพราะว่า
 ก่อนที่ท่านประพฤติปฏิบัติดีสังคมไม่เชื่อ แล้วมีการโต้แย้งว่าเป็นไปไม่ได้ พระอรหันต์
 ไม่มี มรรคผลไม่มี มรรคผลหมดกาล หมดสมัย หลวงปู่มันนี่แหละทำให้คนเชื่อถือ พอ
 หลวงปู่มันท่านเสียชีวิตแล้ว พออัฐิของท่านเป็นพระธาตุขึ้นมา คนยังเชื่อมันขึ้นมา

นี่ความเชื่อมั่นของสังคมนะ แต่เริ่มต้นมันเชื่อมั่นมาจากหลวงปู่แหวน หลวงปู่
 ขาว นี่ครูบาอาจารย์เข้าไปฝึกอยู่กับหลวงปู่มัน หลวงปู่พรหม หลวงปู่พรหมเป็นนายร้อย
 คือเป็นเศรษฐีทางภาคอีสาน เป็นพ่อค้าโคต่าง มีเงินทองมาก คนที่ประสบความสำเร็จใน
 ชีวิตทางโลก นี่เป็นพ่อค้า เป็นพ่อค้าจนเรียกว่านายร้อยๆ นายร้อยคือผู้มีฐานะ เวลาออก
 บวชนะแจกทรัพย์สิน ๗ วันไม่หมด เพราะอยู่กับสามี ภรรยาสองคน ไม่มีลูกเต้า แล้วพอ
 มีอายุขึ้นมาปีปรึกษากันว่าสมบัติก็มีขนาดนี้ แล้วไม่มีใครสืบต่อทำอะไรกัน?

ปรึกษากัน ลงใจกันว่าจะออกบวชด้วยกัน พอออกบวชก็ประกาศแจกทรัพย์
 สมบัติ แจกอยู่ ๗ วัน นี่เรา เอาแจกอยู่ ๗ วัน พอแจกเสร็จแล้ว บวชแล้วไปอยู่กับหลวงปู่
 มัน หลวงปู่พรหม นี่ พอหลวงปู่พรหม เพราะทางสังคมท่านเต็มทีใช่ไหม? พอไปหา
 หลวงปู่มันครั้งแรก นี้อยู่ในประวัติของท่าน ครูบาอาจารย์เล่าให้ฟัง พอหลวงปู่พรหมไป
 เจอหลวงปู่มันครั้งแรกนะ โอ้โฮ หลวงปู่มันมีชื่อเสียงกับประเทศไทย ตัวเล็กๆ เพราะ
 หลวงปู่มันท่านร่างเล็กใจ คือเห็นร่างท่านก็ไปคิดใจว่า โอ้โฮ คนร่างเล็กๆ ขนาดนี้ ทำไม
 คนกลัวกันหมดคนนะ?

นี่ก็เข้าไปกราบหลวงปู่มัน หลวงปู่มันท่านใส่เลยนะ “คุณอย่าดูแต่เปลือก
 ภายนอก”

โธ่ กัมมเลย นี่เราจะบอกว่าคุณอย่าดูแต่เปลือกภายนอก คุณให้มันดูจากภายใน นี่เราจะบอกว่าหลวงปู่พรหมท่านเป็นคหบดี ท่านมีสังคมของท่านขนาดนั้น เวลาจะเข้าไปหาหลวงปู่มัน มันจะตรวจสอบ มันจะยอมรับครูบาอาจารย์ไง นี่ครูบาอาจารย์ยอมรับอย่างนั้น พอยอมรับปีบมันก็ทำให้เกิดสังคมยอมรับ พอสังคมยอมรับ การยอมรับมันถึงเกิดการปฏิบัติไง

ถ้าพูดถึงเราไม่มีเป้าหมาย เราไม่รู้จะทำเพื่อสิ่งใดกัน พอเราไม่มีเป้าหมาย ตอนนี้ การปฏิบัติมันถึงสี่พเพหระ แดกกระสานชานขึ้นไป ทางใครทางมัน แดกกันไปใหญ่ หลวงปู่มันท่านบอกไว้แล้ว “ต่อไปมันจะมีคนแข่งหน้า แข่งหลัง” มันจะแข่งท่านไปไง คือไม่ทำตามท่าน จะแข่งท่านไป ไปที่มูลนิธิลวงปู่มัน นี่คำที่หลวงปู่มันท่านธรรมเกิดขึ้นมา แล้วท่านพูดไว้

ฉะนั้น สิ่งที่ว่า

ถาม : จะทำอย่างไร? จะทำอย่างไรจะให้คนปฏิบัติ

ตอบ : จะทำอย่างไร ก็ทำอย่างที่เรากำลังนี้ไง คือปฏิบัติให้เขาดู ต้องทำให้เขา ดู ถ้าเขาดู เขาเห็นเขาจะเชื่อ ถ้าเขาไม่เห็นเขาจะเชื่อได้อย่างไร? นี่เวลาเราจะเผยแผ่ใช้ไหม? เผยแผ่ขนาดไหน จะทางวิชาการขนาดไหน มันก็เป็นวิชาการ วิชาการเอ็งก็รู้ ข้าก็รู้ แล้วก็มาเถียงกัน แต่ถ้าปฏิบัตินะ คำเดียว สมาธิเป็นอย่างไร? วิปัสสนาเข้าอย่างไร? เห็นกายเห็นอย่างไร? บอกเห็นกายอย่างนั้น เออ ใ้มันจินตมยปัญญาไง ถ้าการเห็นกายแบบพวกนี้นะสู่มอไม่ได้หรอก หมอนี่เขาจะวิเคราะห์โรคได้เต็มทีเลย ถ้าการเห็นกายนะ ถ้าพูดคิดมันไม่ใช่ ถ้าพูดถูกมันถึงเข้าสู่ธรรม ถ้าเข้าสู่ธรรมมามันจะเป็นแบบนี้

นี่พูดถึงการปฏิบัติไง ไซ้ทุกคนก็อยากให้ทุกคนเป็นอย่างนั้น ฉะนั้น กรณีอย่างนี้ มันแบบว่าชุดคันไม้ ขอห่วยอะไรนี่ คือเขาต้องการด้วยความง่ายๆ กันไง ทีนี้ความง่ายๆ สอนคน สอนคนต้องให้เขาเห็นดี เห็นงาม แล้วเขาจะละ เขาจะวางของเขาเอง ฉะนั้น ใน การปฏิบัติมันก็เหมือนป่าฝืนหนึ่ง มันจะมีต้นไม้ที่เป็นแก่นสารเท่าไร? ป่าเบญจพรรณ ไม้ล้มลุกคลุกคลานมันมากไซ้ไหม? จริตนิสัยของคน เวลาปฏิบัติมันจะมีความเข้มแข็ง อย่างไม่? มันจะมีความตั้งมั่นขนาดไหน? ถ้าขนาดไหนมันก็เป็นแบบนี้

ฉะนั้น อยากให้เขาทำ ไซ้ เราก็อยากให้เป็นแบบนี้ ก็เหมือนกับเรา เด็กมันยกของไม่ไหว ถ้าของหนักนักให้เด็กมันยก เด็กจะยกไม่ได้เลย ถ้าเด็กมันจะยกสิ่งใดได้เพื่อประโยชน์กับเด็กนั้นก็ให้มันฝึกหัดของมันขึ้นมา ถ้ามันโตขึ้นมาแล้วเราจะยกของเราได้ แล้วเราจะทำของเราได้ นี่พูดถึงว่าถ้าเราทำได้นะ เราคิดของเราอย่างนั้นไง แต่ถ้าคิดทางวิชาการเขาก็ทำกันอยู่นี่ไง พยายามจะปลุกฝังๆ

คำว่าปลุกฝังนะ นี่ประชุมทางวิชาการ เวลาประชุมวิชาการขึ้นมา สิ่งใดที่เป็นความรู้สึกนึกคิดของตัวต้องเก็บไว้ พูดถึงธรรมะของพระพุทธเจ้ากันอย่างเดียว แต่เวลาพ้นจากวิชาการแล้วก็ความรู้สึกนึกคิดใคร่สอนไปตามนั้น สอนไปตามนั้นนะ มันก็เหมือนกับเรานี้มันมีเหตุมีผลไหม? ถ้ามีเหตุมีผลมันถึงจะเป็นจริง ถ้าไม่มีเหตุมีผลมันก็เลื่อนลอย ถ้าเลื่อนลอยก็ปฏิบัติเพื่อชีวิตประจำวัน ชีวิตประจำวันได้ปฏิบัติแล้ว แล้วก็จบ
 ผนั้ว)

เศรษฐกิจกำลังดี ในหลวงบอกเศรษฐกิจกำลังดี ดีที่ไหน? ดีที่หมดคู่ง หมดคนทุกซุ่ได้ยาก ไปหาหมอดูหมดเลย ท่านบอกว่าตอนนี้เศรษฐกิจหมอดูดีมาก แต่เศรษฐกิจประเทศแย่มาก เพราะเราไม่มีที่พึ่งไป พอเราขาดที่พึ่งเราก้วิ่งไปหาเขาหมดเลย เศรษฐกิจหมอดูดีมาก

เราจะพูดอย่างนี้ เช่นจะหุ่กับเพื่อน เราจะทำสิ่งใดก็แล้วแต่ ธุรกิจนี้มันก็อยู่ที่เหตุผล เราก็ต้องพิจารณาสิ อย่าเชื่อใครง่ายๆ ใจ เพื่อนก็คือเพื่อนนะ แต่เวลาเราจะทำธุรกิจร่วมกันมันก็ต้องดูตามเหตุผลนั้น ถ้ามีเหตุผลนั้นนะแล้วมันก็จะอยู่ที่เขาวนั้ปัญญา เขาวนั้ปัญญาของเราละ คำว่าเขาวนั้ปัญญา มันพูดกันด้วยเหตุผลมันสะกิดนะ มันสะกุดเลยนะ เวลาพูดอะไรมามันสะกุดหมด ถ้ามันไม่เป็นความจริงเราสะกุดเลย ถ้าเป็นความจริง ไซ้ ถ้าความจริงไซ้เราก้ดูตามนั้น

นี้พูดถึงโลก โลกกับธรรมนะ โลกเราก้ต้องทนโลก อย่างเช่นการเมือง ถ้าการเมืองชื้อบื้อ ไปเซ็นสัญญาะยกประเทศให้เขาไปเลย เวลาทางโลกนะ เวลาการเมืองเราต้องทนนะ การเมืองเวลาออกไปนี้ ไปตกลงกัน เห็นไหม เวลาเจรจากรค้าต่างๆ ต้องทน นั้นเพื่อรักษาหม้อข้าว หม้อแกงของเราไว้ แต่เวลาจะปฏิบัติธรรมเราต้องวางไว้ แล้วเราเข้าไปในห้องพระ เออ คราวนี้จะเอาแล้ว งานของตัวเอง คราวนี้เรื่องของหัวใจต้องให้ทนแล้ว

ไม่ใช่ว่าเอาธรรมะ นี้ไซ้ ธรรมะนี้เรารู้ ถ้าธรรมะนี้หัวใจที่มีคุณธรรม ทำสิ่งใดมันก็เป็นธรรมนะ ทำสิ่งใดเราไม่เอาเปรียบเขาเด็ดขาด เราไม่เอาเปรียบใคร เราไม่ถือโทษใครเด็ดขาด แต่ถ้ามันเป็นความจริง คุณินางวิสาขา นางวิสาขาเกิดมานี้ลูกเศรษฐีนะ เครื่องประดับของนางวิสาขาไม่มีใครเหมือนในโลกนี้ นีนางวิสาขานะ เพราะอะไร? เพราะว่าพ่อเขาสร้างบุญของเขา มา เวลาเขาสร้างบุญ เราจะบอกว่าคนที่ร้ารวยนะโดยธรรม คือว่าเราเกิดมาเรามีบุญกุศลของเราขึ้นมา

บุญกุศลคืออะไร? บุญกุศลคือโอกาส คืออำนาจวาสนา คุณิทางธุรกิจนะ เวลาคนเขาทำประสบความสำเร็จทุกอย่างเลย บางคนคิดได้นะ แต่ทำไม่ได้เพราะตลาดมันยังไม่พอ อย่างเช่นตลาดมันเล็กเกินไป ตลาดมันทำไม่ได้ ไปทำที่ไรนะขาดทุนทุกที แต่ถ้าเขาหลงได้พอดีๆ นีคือวาสนาของคน ทีนี้วาสนาเราปฏิบัติบุญเราได้ไหม? นีทำบุญๆ เวลาบุญมันให้ผลมามันเป็นแบบนั้น ทำอะไรก็ราบรื่น ดิงามไปหมดเลย แต่ถ้าคนไหนมีบาป

มานะ คิดไปร์ท บางคนหัวดีมากๆ เลย แต่ทำอะไรไม่ประสบความสำเร็จสักอย่าง เป็นเพราะอะไร?

อันนี้ถ้ายกมาเป็นเรื่องบุญ เรื่องบาปนะ แต่เรื่องบุญ เรื่องบาป ทุกคนมันมีมากับตัวทุกคน คนเกิดมาทุกคนในโลกนี้ทำดีและชั่วมาทุกดวงใจ ทุกดวงใจ ถ้าเวลาบุญมันให้ผลนะ โอ้โฮ ชีวิตนี้ราบเรียบมาก แต่ถ้าเวลาบาปอกุศล เวลาเราเจอสิ่งใดเราถึงไม่เดือดร้อน เราไม่เดือดร้อนนะ เพราะอะไร? เพราะเวลาเช้า สาย บ่าย เย็น เวลายามเช้าทุกอย่างสดชื่นมาก สาย บ่าย เย็นมันมีวิฤติมาในชีวิตเรา เราต้องผ่านไปให้ได้สิ เราต้องมีสติในชีวิตเรา ชีวิตเรา ของๆ เรา เราสร้างมาเอง เราต้องผ่านวิฤติอันนี้ไปให้ได้ด้วยสติปัญญาของเรา นี่พูดถึงถ้าใจเป็นธรรม

ฉะนั้น ถ้าจะร่วมหุ้น ถ้าเป็นอำนาจวาสนา เป็นสิ่งที่โยมจะทำเพื่อสัมมาอาชีวะก็ด้วยสติปัญญา ด้วยพิจารณา คืออย่างที่ว่าพระพุทธเจ้าสอน “กาลามสูตร” ไม่ให้เชื่อใครทั้งสิ้น ให้เชื่อข้อเท็จจริง ต้องพิสูจน์กันด้วยข้อเท็จจริง ไม่เชื่อใครทั้งสิ้น เชื่อตามข้อเท็จจริงนั้น แล้วเราจะไม่เสียหาย

อ้าว ต่อไป ไม่มีแล้วนะ พวกนั้นไม่กล้าพูด จะฟังอย่างเดียว เอวัง